

УДК 159.9(477)

Макарова О. П. старший викладач
кафедри психології та педагогіки
факультету № 3 ХНУВС (м. Харків)

**Дослідження професійної ідентичності майбутніх правоохоронців на
етапі фахової підготовки**

В статті здійснено теоретичний та емпіричний аналіз психологічних особливостей професійної ідентичності правоохоронців на етапі фахової підготовки. Уявлення про себе як про професіонала включається в систему професійних дій, які визначають стиль міжособистісної взаємодії в професійному співтоваристві. Усвідомлена ідентичність дозволяє майбутньому правоохоронцю розвинути систему цінностей і переконань, адекватних вимогам сучасних соціально-економічних умов і динамічного світу професій.

Особливу увагу науковців привертає напрямок вивчення професійного становлення правоохоронців, невід'ємною складовою якого є розвиток професійної ідентичності. Сучасні вимоги до правоохоронця визначають основні завдання професійного рівня, який потребує оволодіння сучасними інформаційними технологіями та формування здатності особистості до самовдосконалення. Для правоохоронця сформованість професійної ідентичності є надзвичайно важливим чинником його успішної професійної діяльності, професійного зростання та професійного розвитку.

Безпосередньо дослідженню особливостей професійної ідентичності присвячені роботи М. Абдулаєвої, І. Вороцкої, З. Ермакової, Є. Єрмолаєвої, Д. Завалішиної, Е. Зеєр, Н. Іванової, Е. Климова, Д. Колесова, Є. Конєва Н. Пряжнікова, Ю. Поварьонкова, Н. Регуш, Л. Шнейдер та інш. В цих роботах розглядалися питання, структура, рівні, умови, фактори та шляхи розвитку професійної ідентичності [2].

Е. Зеєр визначає професійну ідентичність як професійний “Я - образ”, що містить професійні стереотипи та унікальність власного “Я”, усвідомлення своєї тотожності з професійним образом “Я”[1].

Л. Шнейдер професійну ідентифікацію розглядає як багатомірний та інтегративний психологічний феномен, що забезпечує людині цілісність, тотожність і визначеність, що розвивається під час професійного навчання спільно із становленням процесів самовизначення, самоорганізації й персоналізації [3]. Вибір місця професійного навчання виступає першим етапом професійної ідентифікації (спосіб самоактуалізації особистості в сфері професійної діяльності, є важливою складовою життєвого і особистісного самовизначення), якщо він, звісно, не здійснюється під впливом навколишнього середовища, не є ситуативним, а є результатом свідомого вибору. Ідентифікація особистості з професією включає поєднання життя професіонала з його діяльністю, при якій набуті ним типові риси починають проявлятися у всіх інших сферах життєдіяльності і визначають відношення людини до дійсності.

Для дослідження рівня професійного самовизначення майбутніх правоохоронців на етапі фахової підготовки нами був використаний вільний твір на тему «Я - фахівець-правоохоронець», де досліджуваним було запропоновано проаналізувати власну особистість, її бажані та небажані для досліджуваних.

Розглядаючи самооцінку курсантами індикаторів когнітивного компоненту професійної ідентичності можемо зазначити що, самооцінка деяких знань, вмінь та навичок має тенденцію до лінійних змін. Так, протягом фахової підготовки зростають:

- користування зброєю ($0,90 \pm 0,01 < 6,80 \pm 1,01 < 7,64 \pm 1,45 < 9,03 \pm 1,10$; при $p \leq 0,05$);
- здатність висувати версії та будувати гіпотези щодо минулих подій ($3,05 \pm 2,80 < 5,45 \pm 2,07 < 8,70 \pm 2,60 < 9,01 \pm 1,20$; $p \leq 0,05$);
- застосовувати фізичну силу для припинення правопорушень, протиправних дій, для припинення злочинного діяння ($4,40 \pm 1,04 < 6,60 \pm 2,27 < 7,39 \pm 2,02 < 8,03 \pm 2,10$; при $p \leq 0,05$);
- переконувати інших людей у своїй правоті, аргументувати власну точку зору ($4,02 \pm 1,02 < 7,08 \pm 2,32 < 7,80 \pm 2,02 < 8,91 \pm 1,09$; при $p \leq 0,05$);
- маніпулювати та протистояти впливу, вміння цивільно впливати на

оточуючих та протистояти небажаному впливу, застосовувати різні види впливу адекватно ситуації

($1,20 \pm 0,01 < 6,16 \pm 2,03 < 6,90 \pm 2,50 < 7,87 \pm 2,01$; при $p \leq 0,05$)

- проявляти владу та підкорювати людей, авторитет, знання, майстерність дає можливість змінювати поведінку людей

($1,33 \pm 0,04 < 4,40 \pm 2,45 < 7,80 \pm 1,15 < 9,20 \pm 1,44$; при $p \leq 0,05$)

- знати і правильно застосовувати закони, специфіка персоналу правоохоронних органів та підрозділів така, що працівники завжди перебувають при виконанні своїх службових обов'язків, отже їм необхідно знати нормативно – правову базу і вміти правильно застосовувати у різних ситуаціях

($0,30 \pm 0,01 < 5,21 \pm 0,20 < 6,88 \pm 0,28 < 8,37 \pm 0,90$; при $p \leq 0,001$)

Аналізуючи показники в цілому можемо зазначити, що зміни у самооцінці знань, вмінь та навичок відбуваються у курсантів впродовж всього терміну навчання, особливо це стосується фахових правоохоронних вмінь.

Становлення професійної ідентичності є невід'ємною частиною загальної системи становлення ідентичності особистості, що визначає спрямованість особистісного самовизначення. Формування професійної ідентичності відбувається під впливом комплексу зовнішніх та внутрішніх чинників, де особливе місце посідає етап навчання у ВНЗ, що включає як процес засвоєння знань, умінь, навичок, так і розвиток професійно - значущих рис особистості курсанта, які сприяють успішній реалізації індивіда в обраній спеціальності.

Література:

1. Зеер Э.Ф., Сыманюк Э.Э. Кризисы профессионального становления личности / Э.Ф. Зеер, Э.Э. Сыманюк // Психологический журнал. – Т.18. № 6. – С.35-44.
2. Макарова О.П., Развитие професійної ідентичності майбутніх правоохоронців шляхом соціально психологічного тренінгу / О.П. Макарова // вісник національного університету оборони України. Зб.-к наук.праць.- К.:НУОУ, 2014.- Вип. 6(43)- С. 317 – 322.

3. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичности: теория, эксперимент, тренинг. [учебное пособие] / Л.Б. Шнейдер. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института, 2004. - 600 с.